

ЕКОНОМІЧНИЙ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ВПЛИВ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

На сьогоднішній день туризм має важливе значення як в економіці, так і у суспільстві, так як туристична галузь є невід'ємною складовою частиною світового ринку й має значний вплив на соціальну сферу. Туризм також сприяє зростанню зайнятості, диверсифікації економіки та підвищує інноваційність національного господарства.

Туризм сприяє збереженню і розвитку культурного потенціалу, веде до гармонізації відносин між різними країнами і народами, збереженню екологічно безпечного довкілля. Крім того, туризм є одним із чинників реалізації зовнішньої політики держави. За даними Всесвітньої туристичної організації (ЮНВТО), частка туризму у світовому ВВП складає близько 10%, а на долю міжнародного туризму припадає 6% загального обсягу світового експорту та біля 30% світового експорту послуг, кожне 11 робоче місце в світі припадає на сферу туризму [5].

Становлення і розвиток туризму як галузі характеризується системою певних показників. Показники розвитку галузі туризму відображають кількісний обсяг реалізації туристських послуг та їх якісну сторону, а також економічні показники виробничо-обслуговуючої діяльності туристських господарюючих суб'єктів (агентств, бюро, фірм, комплексів, кооперативів тощо). Соціальний туризм - одне з основних суспільно-економічних умов розвитку туризму. Тому важливим також є визначення соціального ефекту від туризму.

Розвиток туристичної галузі є однією з пріоритетних сфер економічної діяльності та залежить від політичних, економічних та суспільних факторів. Система показників розвитку туризму включає показники, що характеризують обсяг туристського потоку; стан і розвиток матеріально-технічної бази туризму; фінансово-економічну діяльність туристської фірми; розвиток міжнародного туризму. Зазначимо, що ефективність туризму означає отримання економічного результату від:

- організації туризму;
- туристського обслуговування;
- виробничо-обслуговуючого процесу туристичного підприємства [1].

Економічна ефективність туризму є складовим елементом загальної ефективності суспільної праці. Економічна ефективність розвитку туризму характеризується системою економічних показників, які відображають кількісний обсяг реалізації туристських послуг та їх якісний бік: обсяг туристського потоку; величину туристських витрат; стан і розвиток матеріально-технічної бази; показники фінансово-економічної діяльності [2].

Відповідно до рекомендацій статистичної комісії ООН, для оцінювання загального масштабу економічного впливу туризму можуть бути використані такі показники:

- вироблений дохід від туризму та його частка у валовом національному (внутрішньому) продукті;
- надходження іноземної валюти від міжнародного туризму;
- робочі місця, створені завдяки туризму за такими видами зайнятості: пряма зайнятість на туристичних підприємствах (у готелях, ресторанах, турагентствах і т.п.);
- непряма зайнятість на підприємствах, що постачають товари і послуги туризму (сільське господарство, рибальство, промисловість);
- генерована зайнятість у вигляді додаткових робочих місць, підтримуваних завдяки витраті доходів, отриманих працівниками прямої і непрямой зайнятості;
- приріст зайнятості в будівництві туристичної інфраструктури [4];

На думку Колотухи О.В., з метою підтримки та розвитку соціального туризму, його більшої доступності для слабозахищених соціальних груп населення держава повинна законодавчо передбачити для підприємств, закладів та громадян, що займаються розвитком соціального туризму, ряд переваг. Серед них:

- при ліцензуванні у сфері соціального туризму ліцензійний збір не утримувати;
- введення пільгової шкали оподаткування на послуги, що надаються закладами соціального туризму по оздоровленню, туристсько–екскурсійному обслуговуванню, виготовленню та прокату туристського спорядження, а також по податках на майно закладів соціального туризму, на утримання об'єктів соціально–культурної сфери;
- звільнення від оподаткування земель, що зайняті об'єктами соціального туризму;
- при наданні туристських послуг соціального характеру (в системі дитячо-юнацького туризму, туризму людей похилого віку та туризму інвалідів будь-яких послуг) податок на додаткову вартість на туристський продукт перетворювати в соціальну туристську ренту, що не підлягає оподаткуванню, та повністю спрямовується на підтримку та розвиток соціального туризму;
- здійснення безкоштовної цільової сертифікації;
- звільнення освітніх закладів, що готують фахівців соціального туризму, від податку на майно, податку на утримання житлового фонду та об'єктів соціально-культурної сфери;
- звільнення від оподаткування добровільних внесків юридичних та фізичних осіб, в тому числі іноземних, на підтримку соціального туризму;
- встановлення пільгового проїзду для організованих дитячо-юнацьких та студентських туристських груп упродовж усього року [3].

Отже, розвиток туризму знаходиться на етапі, коли необхідно активізувати дослідження традиційних і нових сегментів ринку, попиту споживачів, інформаційних технологій. Ефективне функціонування цієї сфери потребує точних статистичних даних, глибоких досліджень, якісного менеджменту на основі принципів стійкого розвитку. Зростання показників розвитку туризму значною мірою залежить від стану безпеки та захисту туристів. Також потрібно здійснювати подальше спрощення адміністративних та податкових обмежень у сфері туризму. За такого підходу розвиток туризму стимулюватиме розвиток багатьох галузей, безпосередньо з ним пов'язаних. Пріоритетним завданням розвитку туризму є запровадження ефективних методів економічного стимулювання, побудованих на принципах соціального туризму.

1. Біржаков М. Б. *Введення в туризм* / М. Б. Біржаков; *Нац. акад. туризму*. 2002. - 318с.

2. Гончар Н. *У регіонального туризму є майбутнє* / Н. Гончар, Л. Зеленська, О. Афанасьєв // *Краєзнавство. Географія. Туризм*. – 2008. – №12. – С. 13–15.

3. Колотуха О.В. *Соціальний туризм в Україні: проблеми та перспективи розвитку* [Електронний ресурс] / О.В. Колотуха // *Культура народів Причорномор'я*. - 2009. - №176. - С.125-127. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/kolotuha2.htm

4. Пуцентейло П.Р. *Економіка і організація туристично-готельного підприємництва* [Електронний ресурс] / П.Р. Пуцентейло. – Режим доступу: <http://infotour.in.ua/pucentejlo41.htm>

5. *Стратегія розвитку туризму і курортів. Затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р/* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.kmi.gov.ua